

Sundbyberg 2025-08-24

Diarienummer: S2025/00922

Vår referens:

Monica Klasén McGrath
monica.klasen.mcgrath@funktionsratt.se

Mottagare: s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc@regeringskansliet.se

Remissvar: Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025:48)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Vår utgångspunkt är rätten till skydd och säkerhet för personer med funktionsnedsättning som befinner sig i risksituationer, däribland väpnad konflikt, humanitära nödlägen och naturkatastrofer, enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹, art 11 samt Sendai-ramverket². Dessa åtaganden innebär att alla nödvändiga åtgärder vidtas för att säkerställa skydd och säkerhet för personer med funktionsnedsättning som är i risksituationer, inklusive en pandemi.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige tackar för möjligheten att lämna synpunkter på SOU 2025:48 – Stärkt pandemiberedskap. Utredningen innehåller

¹ [FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#)

² [sendairamverket-for-katastrofriskreducering-2015-2030-slutgiltig-svart-vit.pdf](#)

flera viktiga förslag för att stärka Sveriges beredskap inför framtida pandemier. Utredningen är mycket omfattande och vi väljer därför att kommentera de delar som särskilt berör rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Våren 2024 förhöordes Sveriges regering av FN:s övervakningskommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Funktionsrättskonventionen. Sverige fick med hänvisning till artikel 11 skarp kritik för bristande krisberedskap avseende personer med funktionsnedsättning. Kritiken handlade också om bristen på tillgång till en effektiv kommunikation i risk- och katastrofsituationer. FN uppmanade i sina efterföljande rekommendationer Sverige att skyndsamt ta fram en övergripande strategi för alla typer av krissituationer, med ett inkluderande perspektiv på personer med funktionsnedsättning i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå.

Sammanfattningsvis saknar vi ett funktionsrättsperspektiv i utredningsförslaget, vilket är särskilt olyckligt mot bakgrund av FN:s skarpa kritik och rekommendationer. Även erfarenheterna från coronapandemin visar de svåra effekterna av ett sådant förbiseende.

Vi efterlyser därför ett omtag av detta betänkande med ett särskilt fokus på rättigheter och behov hos personer med funktionsnedsättning, i enlighet med FN:s funktionsrättskonvention³ och FN:s rekommendationer⁴ från 2024.

Erfarenheter från coronapandemin visar brister i befintlig beredskap

Erfarenheter från coronapandemin visar tydligt att personer med funktionsnedsättning drabbas särskilt hårt vid samhällskriser och situationer när samhällets skyddsnät utmanas. Rättigheter till tillgänglig information, skydd, stöd, vård, utbildning och arbete uppfylls inte på ett adekvat sätt. **Funktionsrätt Sverige har i flera sammanhang⁵⁶ lyft fram hur pandemin blottlade redan befintliga**

³ [FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#)

⁴ [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport - MFD](#)

⁵ [Corona är ett stresstest som blottlägger sprickorna i funktionsrätten | Funktionsrätt Sverige](#)

⁶ [Tema Covid-19 och funktionsnedsättning](#)

brister i hur Sverige lever upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Tidigt under pandemin uppmärksammades bristen på kriskommunikation i tillgängliga format, vilket utsatte personer med olika funktionsnedsättningar, som inte nåddes av viktig information om covid, för risk att smittas och drabbas av livshotande sjukdom.

Senare ställdes många vård- och omsorgsinsatser in eller sköts upp, vilket ledde till försämrad hälsa och ökad utsatthet. **Många personer avstod från att söka vård trots behov⁷.**

Daglig verksamhet och LSS-insatser pausades, vilket resulterade i ökad isolering och psykisk ohälsa⁸.

Statistik visar att dödligheten i covid-19 var särskilt hög bland personer med funktionsnedsättning i LSS-boenden⁹ och med personlig assistans. År 2020 hade, enligt Socialstyrelsen¹⁰, endast omkring 40 procent av kommunerna aktuella kontinuitetsplaner för bostäder enligt LSS. Detta är allvarligt då syftet med dessa är att vara ett stöd för personalen angående vad de ska göra vid en störning i verksamheten eller vid en kris, som covid-19 pandemin. Med stor sannolikhet bidrog denna brist på beredskap till att man tog beslut om LSS-verksamheter där det etiska perspektivet, exempelvis hur den enskilde skulle drabbas, blev underordnat.

Riksförbundet FUB publicerade i november 2021 en rapport¹¹ om pandemins effekter för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Rapporten tar upp flera åtgärder som är nödvändiga för att förhindra att personer med LSS-insatser drabbas lika hårt vid kommande pandemier eller samhällskriser.

Elever med funktionsnedsättning fick inte det stöd de hade rätt till¹² i skolan när undervisningen under perioder övergick till att digital. Det rapporterades också en ökad känsla av ensamhet och isolering bland barn och unga med funktionsnedsättning under pandemin.¹³

⁷ [Kommentarer-Novusenkat.pdf](#)

⁸ [Covid-19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS](#)

⁹ [Långt kvar till krisberedskap för personer med funktionsnedsättning](#)

¹⁰ [Covid-19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS](#)

¹¹ [fub-rapport-efter-pandemin-vill-jag-leva-som-vanligt.pdf](#)

¹² [Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet](#)

¹³ [Barn och unga mitt i en pandemi](#)

Sammantaget blev rättigheterna för personer med funktionsnedsättning inte tillgodosedda under pandemin.

Funktionsrättsrörelsen påtalade vid flera tillfällen att civilsamhället inte involverades i tillräcklig utsträckning i utredningar om riskgrupper, prioriteringar och ersättningar. Detta strider mot FN:s uppmaning att inkludera personer med funktionsnedsättning i krishanteringen¹⁴. **Det är därför beklagligt att funktionsrättsrörelsen inte involverats och att funktionsrättsperspektivet även saknats i arbetet med denna utredning.**

Funktionsrätt Sveriges synpunkter

5. Icke-medicinska åtgärders effekt på smittspridning

Utredningen redogör för att icke-medicinska åtgärder för att försöka förebygga eller minska smittspridning kan ha olika omfattning. De mest långtgående åtgärderna kan beskrivas som en nedstängning av samhället (lockdown), vilket bland annat inkluderar stängningar av skolor, men också indragning av LSS insatser som daglig verksamhet, gruppaktiviteter inom habilitering eller vård och andra verksamheter som till stor del berör personer med funktionsnedsättning.

Mot bakgrund av de negativa effekter som uppmärksammats av coronapandemin vill vi poängtera vikten av att så långt som möjligt ta hänsyn till personer med funktionsnedsättning i alla åldrar riskerar att drabbas när samhället stänger ned. Här delar vi Skolverkets remissvar som framhåller att förskolor, skolor och fritidshem utgör samhällsviktiga verksamheter som så långt det är möjligt behöver fungera även vid en pandemi. För många elever med funktionsnedsättning fungerar digital undervisning sämre än undervisning i skolmiljö och vi vet att för många elever uteblev stödet i skolan under pandemin¹⁵. I förlängningen med konsekvensen att elever kommit efter i sin skolgång.

På gruppnivå rapporterar¹⁶ personer med funktionsnedsättning sämre livsvillkor, sämre levnadsvanor och sämre hälsa i jämförelse med övriga befolkningen. Att ställa LSS insatser som daglig verksamhet kan därmed få långtgående negativa effekter som leder

¹⁴ [Nyhet: Funktionsrätt Sverige bidrar med perspektiv för en hållbar omstart efter pandemin | Funktionsrätt Sverige](#)

¹⁵ [Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet](#)

¹⁶ [Hälsa hos personer med funktionsnedsättning — Folkhälsomyndigheten](#)

till ökad isolering och psykisk ohälsa, något som också blev effekten av de åtgärder som vidtogs under coronapandemin.

Detsamma gäller inställda vårdinsatser¹⁷ som bidrog till en försämrad hälsa för många personer med funktionsnedsättning. Personer med långvariga hälsobesvär, som kroniska sjukdomar påverkades mest av inställd vård och avstod även i högre grad från vård.

8. En ordning för storskalig testning och smittspårning

Utredningen lämnar oklarheter kring vem som ansvarar för testning av personer med kommunal hälso- och sjukvård, inklusive personer med hemtjänstinsatser och personer som bor på LSS boenden. Detta riskerar att skapa ojämlik tillgång till smittskyddsinsatser för personer med funktionsnedsättning. **Tydliggör ansvar för testning och smittspårning även för kommunal hälso- och sjukvård samt för personer med hemtjänst och personer som bor på LSS-boenden.**

9. Stärkt beredskap med en lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

Funktionsrätt Sverige har inga synpunkter på utredningens bedömning att författningsberedskapen inom smittskyddet bör stärkas och att en lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder bör införas. Vi vill dock uppmärksamma behovet av att en sådan reglering beaktar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i enlighet med Funktionsrättskonventionen. **Utformningen av samhällsinriktade smittskyddsåtgärder måste säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte drabbas oproportionerligt, exempelvis genom isolering eller begränsad tillgång till stödinsatser.**

10. Underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier – vikten av tillgänglig kommunikation

I kapitel 10 och även på andra ställen i utredningen tas vikten av en fungerande kriskommunikation upp. I sammanhanget nämns behovet av "anpassad kommunikation" med definitionen "att information bör finnas tillgänglig på flera språk eller på annat sätt tillgänglighetsanpassad för olika målgrupper." **Här menar Funktionsrätt Sverige att särskilda formuleringar måste finnas**

¹⁷ [Från uppdämt vårdbehov till förlängda köer | Vård- och omsorgsanalys](#)

gällande tillgänglig inkluderande kriskommunikation som ska vara "aktuell och tillgänglig i alla olika format, som lättläst, teckenspråk, syntolkad och så vidare" så att alla invånare ges möjlighet att ta del av viktig samhällsriktad kommunikation kring exempelvis riskgrupper och rekommendationer.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'NM' with a long horizontal stroke extending to the right.

Nicklas Mårtensson
Ordförande